

اخلاص در آموزه های تربیتی مکتب شهید قاسم سلیمانی

معصومه شکروی^۱

چکیده

هر انسان الهی همواره بر اساس باورهای اعتقادی برخاسته از کتاب مقدس خود پیش فرض ها، اصول و اهدافی برای زندگی خود برمیگزیند. این اهداف اصولی هستند که دقیقاً مسیر زندگی، نوع اخلاقیات و باورها را مشخص می کنند. شهید حاج قاسم سلیمانی از انسان های مخلصی است که توانست مکتب جدیدی را با الهام از مکتب امام خمینی که مکتبش ادامه مکتب امام حسین است، پی ریزی نماید ایشان معتقد بود که اگر انسان با اخلاص و نیت پاک اهداف خود را پی گیری نماید به نتیجه می رسد و در کنار اخلاص باید با توکل به خداوند مسیر خود را طی نماید. هدف این پژوهش، اخلاص در آموزه های مکتب شهید سلیمانی می باشد که اخلاص او یکی از شخصیت های تأثیر گذاری هستند که رفتار عملی ایشان می تواند الگوی خوبی برای جهانیان باشد. روش این مقاله توصیفی، کتابخانه ای است و آنچه در این تحقیق بررسی شد عبارت است از اخلاص در زندگی فردی شهید حاج قاسم سلیمانی عبارت است از: اخلاص در عمل، مداومت در نماز شب، رهبری اخلاص مدار، توکل و عشق به خداوند می باشد. و اخلاص در زندگی اجتماعی شهید حاج قاسم سلیمانی عبارت است از: تکلیف گرایی و اخلاص، تقوا، ولایتمداری، استواری و ثبات قدم صادقانه، معنویت، اخلاص در مدیریت اسلامی و شهادت طلبی می باشد؛ که این ویژگی های برجسته می تواند در افزایش اعتقادات فردی و اجتماعی افراد جامعه مؤثر واقع شود.

کلیدواژه ها: مکتب- اخلاص - آموزه های حاج قاسم سلیمانی

^۱- طلبه سطح دو مدرسه علمیه الزهرا (سلام الله علیها) خمینی شهر.

اولیای الهی همچون حضرت محمد «صلی الله علیه و آله» و ائمه «علیهم السلام» الگو ارزنده در زندگی اسلامی به شمار می آیند و این الگو برای انسان های خداجویی است که در تاریخ نقش آفرینی کرده اند. تلاش و مجاهدت های شهید سلیمانی او را به شخصیت جهانی تبدیل نمود؛ اما آنچه توانست او را در زمینه های فردی، اجتماعی و انجام فرایض الهی موفق گرداند اخلاص او بود زیرا او برای اسلام می جنگید و احیاگر نهضت مقاومت و مدافع مظلومان بود؛ و خود را در این مسیر قرارداد؛ و تمامی کارهایی را که در طول مدت زندگی اش انجام می داد برای رسیدن به سعادت آخری بود. «شهید سلیمانی» از برجسته ترین شخصیت هایی است که چهره ی بین المللی دارد؛ و ایشان مردی از تبار اخلاص بود؛ و از اسطوره های اسلامی و از قهرمانان ملی کشور محسوب می شود؛ که از شایستگی ها و صلاحیت های بی نظیر فردی، معنوی و اجتماعی برخوردار است که هدایت و فرماندهی مجموعه های بزرگی را در سازمان ها و اجتماع عهده دار بود. این مقاله را می توان این گونه مطرح کرد که مکتب حاج قاسم از ویژگی هایی برخوردار است که آن را به یک مکتب انسان ساز برای ایران و جهان اسلام تبدیل کرده است. در ذکر پیشینه علمی این مقاله باید خاطر نشان ساخت که در زمینه ی اخلاص سردار سلیمانی کتاب های محدود نگاشته شده است و بیشتر کتاب های او خاطره و دل نوشته می باشد. از جمله کتاب ها و مقالاتی که نوشته شده موارد ذیل می باشد: شاخصه های مکتب سلیمانی، از علی شیرازی که در این کتاب از عناوین معنویت، عقلانیت، توحید و... گفته شده است؛ که محقق در این مقاله از تکلیف گرایی و اخلاص استفاده کرده است و کتاب رفیق خوش بخت ما از سید عبدالمجید کریمی خلاصه ای از زندگی سردار در این کتاب بیان شده و محقق از آن در مباحث اخلاص در زندگی فردی و اجتماعی شهید سلیمانی بهره برده است و مقالاتی با عنوان مبانی و اصول قرآنی مکتب شهید سلیمانی که در آن ولایت مداری، استواری و ثبات قدم صادقانه، جهاد با استکبار و متجاوز و دوستی اهل بیت (علیهم السلام) نگاشته شده است که محقق در این پژوهش از عنوان استواری و ثبات قدم صادقانه، شهادت طلبی در راه

خدا و ولایت‌مداری بهره برده است؛ اما نسبت به اخلاص درآموزه های مکتب شهید سلیمانی به صورت دقیق اشاره نگردیده و در این پژوهش سعی بر آن است که به صورت دقیق تری پرداخته شود.

۲- مفهوم شناسی

در این قسمت به تعاریف لغوی و اصطلاحی اخلاص و مکتب پرداخته می شود:

۲-۱ اخلاص

اخلاص (مص م) پاک کردن، ویژه کردن، (م ص ل) دوستی پاک و بی ریا داشتن، خلوص نیت داشتن.^۱ در اصطلاح اخلاص: یعنی انگیزه اعمال انسان برای جلب رضایت خدا باشد و کسی دوست نداشته باشد کسی دیگر از کارهای خوب او با خبر شود و قلب خود را از لبخند رضایت دیگران و موفقیت پیدا کردن در نزد دیگران بی نیاز کند.^۲

۲-۲ مکتب

لغوی مکتب: جمع مکاتب (کتب) محل تعلیم دادن و فراگیری علم است.^۳ در اصطلاح یک نظریه کلی، یک طرح جامع و هماهنگ و منسجم است که هدف اصلی آن کمال انسان و تأمین سعادت همگانی است و در خطوط اصلی و روش ها، بایدها، خوبها و بدها، هدفها و وسیلهها، مسئولیتها و تکلیفها در آن مشخص شده باشد.^۴

۳- شهید حاج قاسم سلیمانی

۱ - معین، فرهنگ معین، جلد ۱، ص ۷۸.

۲ - پناهیان، آشنایی با چند مفهوم کلیدی اخلاق، تزکیه حکمت، تقوا، ص ۳۶

۳ - بند ریگی، فرهنگ بند ریگی عربی فارسی، ص ۵۷.

۴ - مطهری، مجموعه آثار مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی، ص ۵۳

متولد سال هزار و سیصد و سی و پنج قنات ملک از توابع بافت است. او قبل از انقلاب کارمند سازمان آب بود. پس از پیروزی انقلاب اسلامی در اول خرداد سال هزار و سیصد و پنجاه و نه به عضویت سپاه پاسداران درآمد. به دلیل آمادگی جسمانی بالا و ورزش‌هایی که انجام داده بود، عضو واحد آموزش و مربی پادگان آموزشی قدس کرمان شد. حضور مداوم در عملیات‌های حساس چون فتح‌المبین و بیت‌المقدس، کربلای ۴ و ۵ و والفجر ۸ از او در جنگ چهره‌ای ویژه ساخت، سردار سلیمانی بر این باور بود که خواندن دعا، قرآن انسان را به توحید می‌رساند آن‌هم توحیدی که شهید ساز است. توحیدی که اعتقاد به خدا و کفر به طاغوت را رقم می‌زند و عبودیت خدا را ترسیم می‌کند. حاج‌قاسم با این توحید در مقابل شاه، صدام، داعش، آمریکا و اسرائیل ایستاد و پیروزی‌های مکرری را به دست آورد و برای عزت مسلمین جان خود را فدای توحید کرد.^۱ خصوصیات و مؤلفه‌های مهم مکتب شهید سلیمانی همان خصوصیات مؤلفه‌های اسلام ناب محمدی است. مکتب سلیمانی در پیرو مکتب اسلام ناب و در اندازه و قواره‌ی یک انسان کامل است. این مکتب بر سه پایه‌ی معرفت اسلامی، سیر و سلوک و احکام دینی استوار است. مکتب شهید سلیمانی بر اساس نگاه وی شکل گرفته است، نگاهی که تاروپودش به ریشه امام‌خمينی «رحمة الله عليه» متصل است و او چون مرادش باور دارد که معنویت باسیاست درهم آمیخته است. سردار سلیمانی به دنبال رضایتمندی مردم و مسلمانان بود و دنبال عدالت اجتماعی، نفی ظلم و ستمگری در جهان، حمایت از هر مظلومی در منطقه و عالم بود. کسی که توانست کمتر از سه سال طومار پلید داعش را در هم بپیچد سردار سلیمانی بود، پس آمریکایی‌ها حق دارند عصبانی باشند چون همه آرزوهای آن‌ها را بر باد داد. حاج‌قاسم بی‌نظیر بود و توجه او به همه باعث می‌شد محبت عمیق در قلب همه پیدا کند. این سردار رشید و شجاع اسلام نشانه‌های فتح و ذوالفقار را از دستان مبارک مقام‌معظم رهبری دریافت کرده بود.^۲ یکی از اصول جاذبه شهید سلیمانی عقلانیت همراه با تعبد ایشان بود. آن شهید گران‌قدر سخت پای‌بند به اصول اساسی اسلام بود و یک‌قدم از اصول منحرف نشد، حب و بغض ایشان برای خدا بود و هرگز تابع خواهش‌های نفسانی نبود. هرگز بر اساس دنیاطلبی و

^۱ - شیرازی، شاخصه‌های مکتب شهید سلیمانی، ص ۱۸-۱۹.

^۲ - موسوی زاده، مبانی فکری، اعتقادی و سیاسی شهید قاسم سلیمانی، ص ۳-۴.

قدرت‌خواهی جذب و دفع نکرد. سپاه سلیمانی دامنه‌اش خیلی وسیع بود. فقط این نبود با نیروهای حزب‌اللهی، ارزشی و مدافعین حرم کار کند که البته حساب اصلی‌اش روی این‌ها بود، ولی من می‌خواهم با قاطعیت بگویم، حاج‌قاسم توانست خیلی‌ها را در دنیا به سپاه خود جذب کند.^۱ زندگی افتخارآمیز حاج‌قاسم سلیمانی مملو از جلوه‌هایی از ایمان به تعالیم دینی است. ایشان به محضر پروردگار عرضه می‌دارد: «اللَّهِ لَا تَكُنِّي؛ خداوندا مرا بپذیر. خداوندا عاشق دیدارتم؛ همان دیداری که موسی را ناتوان از ایستادن و نفس کشیدن نمود. خداوندا مرا پاکیزه بپذیر».^۲ شهید قاسم سلیمانی دارای فضایل نیک بودند و تظاهر و ریا از رذایل اخلاقی او می‌باشد. ایشان با خلوص وصف‌ناشدنی با همه‌ی طیف‌های سیاسی با مردم برخورداری می‌کرد. در جهت حفظ وحدت و دوری از اختلاف و فاصله‌گذاری سیاسی سعی بر رفع مشکلات داشت. در همین رابطه شهید سید بهمن خشاوه می‌فرماید: «برادران، جای که اخلاص نباشد اختلاف است. حضرت امام خامنه‌ای در وصف این شهید پس از شجاعت و باتدبیر خواندن شهید سلیمانی فرمودند: «بالتر از این‌ها اخلاص وی بود، این ابزار شجاعت و ابزار تدبیر را برای خدا خرج می‌کرد و اهل تظاهر و ریا نبود».^۳

۴- اخلاص در زندگی فردی شهید حاج قاسم سلیمانی

در این پژوهش اخلاص درآموزه‌های فردی سردار سلیمانی مورد مطالعه و تحلیل قرار خواهد گرفت.

۴-۱ اخلاص در عمل

اخلاص، یک فضیلت اخلاقی موردنیاز همه انسان‌های باتقوا است که خدای تعالی به طور ویژه در قرآن کریم به آن اشاره کرده است، «وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاءَ وَيُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقِيَمَةِ»؛ درحالی‌که به آن‌ها دستور داده نشده بود جز که خدا را باکمال اخلاص پرستش کنند و از شرک به توحید بازگردند و نماز را برپا دارند و زکات را ادا کنند و این است آئین مستقیم و صحیح و پایدار

^۱ - شیرازی، شاخصه‌های مکتب شهید سلیمانی، ص ۸۲-۸۳.

^۲ - کاوه، من قاسم سلیمانی هستم «سرباز ولایت»، ص ۷۲.

^۳ - ظهوریان، اصول مکتب شهید سلیمانی در چهارده ولایت، ص ۱۰.

بود و اهل تظاهر نبود. مردم قدر حاج قاسم را دانستند و این ناشی از اخلاص است. یک اخلاص بزرگی در آن مرد وجود داشت قیامتی به پا کرد. معنویت او شهادت او را این جور برجسته کرد. حاج قاسم، هم شجاع بود، هم باتدبیر بود، صرفاً شجاع نبود؛ بعضی ها شجاعت دارند؛ اما تدبیر و عقل لازم برای بکار بردن این شجاعت را ندارند. بعضی ها اهل تدبیرند اما اهل اقدام و عمل نیستند. ایشان به دهان خطر می رفت و ابا نداشت؛ نه فقط در حوادث این روزها بلکه در دوران دفاع مقدس هم در فرماندهی لشکر ثارالله همین جوری بود؛ برای کارهایش منطق داشت، در میدان نظامی و سیاسی همین گونه بود. در عرصه سیاست هم شجاع بود، هم باتدبیر بود، سخنش اثرگذار بود، قانع کننده بود، تأثیرگذار بود، از همه این ها بالاتر اخلاص او بود، این ابزار شجاعت و ابزار تدبیر را برای خدا خرج می کرد. یک شخصیت دیگر ایشان این بود که هم یک فرمانده جنگاور مسلط بر عرصه نظامی بود، هم درهمین حال به شدت مراقب حدود شرعی بود.^۱

۵-۷ شهادت طلبی

قرآن کریم در این مورد می فرماید: «مِنَ الْمُؤْمِنِينَ رِجَالٌ صَدَقُوا مَا عَاهَدُوا اللَّهَ عَلَيْهِ فَمِنْهُمْ مَن قَضَىٰ نَحْبَهُ وَ مِنْهُمْ مَن يَنْتَظِرُ وَ مَا بَدَّلُوا تَبْدِيلًا» در میان مؤمنان مردانی هستند که بر سر عهده‌ای که با خدا بستند صادقانه ایستاده‌اند؛ بعضی پیمان خود را به آخر بردند [و در راه او شربت شهادت نوشیدند] و بعضی دیگر در انتظارند؛ و هیچ گونه تغییری در پیمان خود ندادند.^۲ شهید سلیمانی سیره او نترسیدن از مرگ و انتظار شهادت برای رسیدن به لقاء الهی و بهشت برین است. حاج قاسم خالصانه و از ته دل شهادت را از خدا می طلبید. در وصیت نامه خود نوشته است که: (خداوند سرمن، عقل من، لب من، گوش من، قلب من، همه اعضا و جوارحم در همین امید به سر می برند، یا ارحم الراحمین! مرا بپذیر، پاکیزه بپذیر، آن چنان بپزی که شایسته دیدارت باشم. خالق من، محبوب من، عشق من که پیوسته از تو خواستم سراسر وجودم را مملو از عشق به خود کنی، مرادر فراق خود بسوزان و بمیران، من به امیدی از این شهر به آن شهر از این صحرا به آن صحرا در

^۱ - هاشمی نیا و دیگران، اخلاق و توکل رمز پیروزی در مکتب شهید سلیمانی ص ۵.

^۲ - احزاب آیه ۲۳

زمستان و تابستان می‌روم. کریم، حبیب، به کرم‌ت دل‌بسته‌ام، تو خود می‌دانی دوستت دارم، خوب می‌دانی جز تو نمی‌خواهم، مرا به خودت متصل کن).^۱

۶- نتیجه

اخلاص از بالاترین شاخصه‌های شهید سلیمانی است؛ که از سخت‌ترین اعمال بر نفس اخلاص می‌باشد، زیرا که نفس در اخلاص بهره‌ای ندارد و حقیقتاً این‌که انسان عمل نیک را برای انگیزه تقرب الهی انجام دهد و همه‌ی حرکات و سکنات شخص فقط برای خدا باشد که اخلاص در مکتب شهید سلیمانی از سلوک سازنده محسوب می‌شود ایشان شوق و صل الهی داشت و شجاعت و تدبیر را برای خدا خرج می‌کرد و نماز شب را برای عشق به خدا به‌جا می‌آورد و این اعمال عوامل زمینه‌ساز شهید سلیمانی بودند. در تمامی زمینه‌ها هر فعالیت را انجام می‌داد برای رضای خدا بود و برای آن عمل تقرب می‌جست. شهید سلیمانی نه‌تنها در میان ایرانی‌ها دارای محبوبیت بود، بلکه دارای شخصیت بین‌المللی بود که دشمنان از جلال و شکوه و او سخن می‌گفتند و این به‌سبب مخلص بودنش بود. با بررسی اخلاص در آموزه‌های مکتب شهید سلیمانی نتایج ذیل به دست می‌آید. اخلاص در زندگی فردی شهید حاج قاسم سلیمانی؛ که در این عناوینی که محقق در مقاله خود به کار برده‌است عبارت‌اند از: مداومت در نماز شب، اخلاص در عمل، رهبری اخلاص مدار و توکل و عشق به خداوند می‌باشد. و در اخلاص در زندگی اجتماعی شهید حاج قاسم سلیمانی عبارت است از: استواری و ثبات قدم صادقانه، تکلیف‌گرایی، تقوا، شهادت طلبی، ولا یتمداری، معنویت و اخلاص در مدیریت اسلامی می‌باشد؛ که ایشان الگوی مناسب برای همگان به‌حساب می‌آید و از لحاظ روحی و حرفه‌ای به

^۱- رضایی، مبانی و اصول قرآنی مکتب شهید سلیمانی، ۱۷.

شخصیت غیرقابل جایگزین تبدیل شد؛ که اکنون پر کردن جای خالی این شهید بزرگوار برای نظام اسلام عملی و مطلوب نیست؛ که ایشان هم در جریان جنگ تحمیلی و هم در جریان جهاد با تکفیری‌ها، فداکاری‌های بسیاری کرد و نقش بسیار کلیدی داشت. پس این‌گونه استنباط شد آن امتیازی؛ که حاج‌قاسم را سردار دلها کرد اخلاص و تقوا وی بود.

فهرست منابع

*قرآن کریم، ترجمه: فولادوند

کتاب‌ها

۱. بندر ریگی، محمد، فرهنگ بندر ریگی عربی فارسی، تهران: انتشارات علمی، چاپ اول، ۱۳۷۸ ه. ش.
۲. پناهیان، علیرضا، آشنایی با چند مفهوم کلیدی اخلاق، تزکیه حکمت، تقوا، تهران: بیان معنوی، چاپ دوم، ۱۳۹۵ ه. ش.
۳. شیرازی، علی، شاخصه‌های مکتب شهید سلیمانی، قم: خط مقدم، چاپ ۲۳، ۱۳۹۹ ه. ش.
۴. طهماسبی، عالمه، موسوی، لیلا، قربانی، مهدی، سلیمانی عزیز، قم: حماسه یاران، چاپ اول، ۱۳۹۸ ه. ش.
۵. کریمی، عبدالمجید، رفیق خوشبخت ما، مشهد: زائر رضوی، چاپ اول، ۱۳۹۹ ه. ش.

۰۶ کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، مترجم: غفاری، علی اکبر، تهران، دارالکتب اسلامی، چاپ چهارم، جلد ۲، ۱۴۰۷ ق.

۰۷ مطهری، مرتضی، مجموعه آثار مقدمه‌ای بر جهان بینی اسلامی، تهران: صدرا، چاپ پنجم، ۱۳۹۹ ه. ش.

۰۸ معین، محمد، فرهنگ لغت، تهران: مؤسسه انتشاراتی امیرکبیر، چاپ چهارم، ۱۳۵۱ ه. ش.

مقالات

۰۱ محمدعلی، رضایی اصفهانی، علوم و حدیث: «مبانی و اصول قرآنی مکتب شهید سلیمانی»، نشریه قرآنی کوثر، ۱۳۹۹، شماره ۶۷.

۰۲ ظهوریان، محمدعلی، «اصول مکتب شهید سلیمانی در چهارده روایت»، سلسله همایش‌هایی بین‌المللی گام دوم انقلاب اسلامی، ۱۳۹۹ ه. ش، شماره ۱۳.

۰۳ کیانی، خدیجه، شمخانی، سمیه، میان‌رشته‌ای، مریم، «همایش ملی ادبیات مقاومت»، ۱۳۹۹ ه. ش، شماره ۲.

۰۴ کاو، ناصر، من قاسم سلیمانی هستم، (سرباز ولایت)، تهران: نوآوران سینا، چاپ اول، ۱۳۹۸ ه. ش.

۰۵ مقیمی، محمد، «رهبری اخلاص مدار جوهری مکتب شهید سلیمانی»، ۱۳۹۹ ه. ش، شماره ۱۱۳.

۰۶ موسوی زاده، احترام السادات، «مبانی فکری، اعتقادی و سیاسی شهید سپهد قاسم سلیمانی»، همایش ملی ادبیات مقاومت، ۱۴۰۰ ه. ش، شماره ۲.

۰۷ نجفی، حافظ، «نقش معنویت و توسل به اهل بیت علیه السلام در موفقیت شهید سلیمانی» نشریه فرهنگ زیارت، ۱۳۹۸ ه. ش، شماره ۴۱.

۰۸ هاشمی نیا، محمد مسیح، یار محمدی، محمدی سلیمانی، یوسف، «اخلاق و توکل رمز پیروزی در مکتب شهید سلیمانی»: هشتمین همایش بین‌المللی مطالعات دینی و علوم انسانی در جهان اسلام، ۱۳۹۹،

شماره ۱۰.

سایت رهبری بیانات خامنه ای (مدظله تعالی) در باره حاج قاسم سلیمانی، ۱۳۹۸،

[wwwKhamene.ir](http://www.Khamene.ir)